

6. søndag efter trinitatis

11. juli 2021 kl. 11.00 i Gloslunde kirke

Tekstrække: Første række

736 Den mørke nat forgangen er

435 Aleneste Gud

510 Nu har jeg fundet det, jeg grunder

11 Nu takker alle Gud

Dette hellige evangelium skriver evangelisten Matthæus: Jesus sagde: »Hvis jeres retfærdighed ikke langt overgår de skriftkloges og farisæernes, kommer I slet ikke ind i Himmeriget. I har hørt, at der er sagt til de gamle: ›Du må ikke begå drab,‹ og: ›Den, der begår drab, skal kendes skyldig af domstolen.‹ Men jeg siger jer: Enhver, som bliver vred på sin broder, skal kendes skyldig af domstolen; den, der siger: Raka! til sin broder, skal kendes skyldig af Det store Råd; den, der siger: Tåbe! skal dømmes til Helvedes ild. Når du derfor bringer din gave til alteret og dér kommer i tanker om, at din broder har noget mod dig, så lad din gave blive ved alteret og gå først hen og forlig dig med din broder; så kan du komme og bringe din gave. Skynd dig at blive enig med din modpart, mens du er på vej sammen med ham, så din modpart ikke overgiver dig til dommeren og dommeren igen til fangevogteren, og du kastes i fængsel. Sandelig siger jeg dig: Du slipper ikke ud derfra, før du har betalt den sidste øre.«

[Matthæusevangeliet 5,20-26](#)

Prædikant: Henrik Gade Jensen

En af vor tids store diskussioner er forholdet mellem ord og gerning. Har ord konsekvenser for vore eller andres gerninger? Så hvor meget må man sige? Hvad er ytringsfrihed? Må man udtrykke mishag og uvilje over for andre mennesker eller kulturer – er det en del af ytringsfriheden isoleret fra gerningerne? Eller fører ukvemsytringer til misgerninger?

Den traditionelle opfattelse i de vestlige demokratier har været, at ytringsfriheden hører til en af de mest grundlæggende værdier og derfor skal være stærkt beskyttet. Og så må man også udtrykke alle sine sym- og antipatier over for hinanden. Det er åndsfrihed. Der er tradition for højt til loftet med at skrive og tale i Grundtvigs fædreland. Men man må ikke begå fysiske handlinger eller true med det – det er overgreb og chikane og

vold. Og det har vi staten til at retsforfølge og straffe. Forskellen kan være hårfin i det praktiske, men principiel og vigtigt at fastholde.

Men det var lidt nemmere, dengang Grundloven blev til, i 1849.

I mange årtier derefter blev ytringsfrihed mest praktiseret i aviser og blade og i politik, og det foregik ret adskilt fra vold og pression, som politiet tog sig af. Også selvom der kunne fares hårdt ud mod ytringer, der forstyrrede den offentlige orden.

Forfatteren Jeppe Aakjær sad som ung mand 17 dage i fængsel i 1886 for i et foredrag at have sagt, at kristendommen i Danmark havde udviklet sig til det rene skinvæsen og alle kirker burde jævnes med jorden. Han blev løsladt uden tiltale og straf, da han lovede at være forsigtig i fremtiden med sine ytringer. Det kan vi mere os lidt over i dag, men hvis forfatterspiren nu havde sagt, at alle moskeer skulle jævnes med jorden, så slap han i dag vist ikke med tiltale og straf.

F.eks. i 1886 blev redaktøren for Svendborg Avis idømt 14 dages simpelt fængsel fordi han i sin avis havde en brevkasse, hvor et spørgsmål lød: "Er det lovligt at kalde en Hund "Estrup", naar det ikke er en Svinehund?"

Estrup var navnet på Danmarks forhadte consejlspræsident, som lagde sag an mod redaktøren for æreskrænkelser. Og vandt.

Den fynske avisredaktørs æreskrænkelse var inspireret fra Tyskland, hvor en anekdote fortæller, at en bonde havde kaldt sin hund for "Bismarck", og blev spurgt, om det var almindeligt at opkalde sin hund efter kansleren, hvor til bonden frejdigt svarede: Nej, kun hvis det er en svinehund.

Se, det var krænkende tale, som de blev udøvet i demokratiernes tidligere tider. Harmløs og morsom efter vores målestok.

I dag er det meget anderledes, fordi vore samfund har ændret karakter og befolkning, og ord og udtryk derfor får en anden brug og valør.

I dag må mange kvindelige lærere og ansatte opleve at blive kaldt "svin" eller "luder". I vores skoletid var det utænkeligt, og hvis noget sådant overhovedet kunne hænde, ville det være taget meget alvorligt.

Og karikaturer af guddommelige væsner var ikke noget problem i Jens Jørgen Thorsens tid, han fik statsstøtte til det, men er i dag forbundet med dødstrusler og sikkerhedsvagter.

Hvor krænkelser tidligere nærmest var morsomme, er de i dag livsfarlige.

Fordi ord og handlinger igen er blevet tættere forbundne.

Som på Jesu tid.

For Jesus er der ikke stor forskel på tanke og handling, ord og gerning.

Vrede mod en broder er første trin på vejen mod mord og drab.

Vi kan ikke nøjes med det ydre, det fysiske, den faktiske handling. At undgå mordet eller drabet.

Vi må også se på indstillingen, mentaliteten, troen og psyken, forsættet.

Mennesket kan ikke splittes og kløves i et ydre og indre.

Det gjorde den gamle Moselov, når den lagde vægt på handlingerne, som var minutiøst opregnede i, hvad man måtte og ikke måtte. Bare du IKKE begår drab, så overholder du loven.

Jesus stillede større krav. Han tog ikke de rigoristiske krav i den religiøse lovgivning så alvorligt. Jesus så mennesket som en helhed med både ånd og krop, ord og handling. Derfor skal vi gøre noget ved vreden, den må ikke få overhånd og dominere personligheden, for så giver det før eller siden udsving i ulykkelige gerninger.

Vrede opfattede man i gamle dage faktisk som en last, en af de syv dødssynder. Fordi vrede udvikler en tilbøjelighed og tendens. Den præger kropssprog og ansigtsudtryk. Den præger personligheden.

Det samme faktisk med alle dødssynderne. Kedsomhed (eller *acedia*) kunne jeg tidligere ikke forstå, hvorfor det skulle være en synd at kede sig, det er jo allerhøjest en plage for én selv, som andre kunne være ligeglade med. Lige så med hovmod og misundelse, det er vel også mest et problem for den, der lider af det.

Men anskuelsen i tidligere tider var, at sindstilstanden ikke var et privat anliggende. Hvis man fyldes af tomhed og livslede, giver det sig før eller siden negative udslag over for andre mennesker. Den russiske forfatter Fjodor Dostojevski fremstiller livslede som den egentlige eller bagvedliggende årsag til terrorisme i sit store værk *Onder Ånder* (eller med titlen *De Besatte i min ældre udgave*)

Stolthed og misundelse kunne heller ikke holdes inden døre, men ville før eller siden komme ud og vise sig i adfærd eller ideologier. Derfor var de farlige sindstilstande, og derfor var de dødssynder. Derfor var de ikke private.

Det var også derfor, at tidligere samfund ikke havde den ånds- og ytringsfrihed, som vi i dag tager for givet, i hvert fald som ideal. For førhen så man ikke vandtætte skodder mellem personens indre og ydre. Fyldes man af vrede og hader man sine omgivelser, så giver det sig udslag, måske ikke kriminelt, men i hvert fald for familie og omgangskreds, hvis de der hader og er vrede overhovedet har en sådan.

I Danmark under enevælden var det i lang tid ukontroversielt, at der ikke var ytringsfrihed, fordi menneskesindet blev anset for farligt og uregerligt. Det måtte venligt tæmmes og styres. Det blev det også med korporlige midler.

Vi præster var også pålagt i Christian V's Danske Lov fra 1683, og det har stadig formel juridisk gyldighed, at vi "skulle holde sig fra allehaande Skienden og Forhaanelse, saa at de ingen røre ved Navn" Altså præsten må ikke nævne nogen ved navn i sin prædiken for at håne vedkommende. Det er blevet overtrådt titusinder af gange de sidste 100 år på danske prædikestole, ja, det blev nærmest norm for forkyndelsen, at præsten skulle være negativ og polemisere mod andres fromhed for at undgå den selv.

Danske Lov siger også, at præsterne "skulle ikke heller hadskeligen lade ilde paa andre, som have anden Troes Bekiendelse". Altså præster må ikke tale hadefuldt om andre religioner. Ja, det er faktisk juridisk gyldigt i dag (se. f.eks. Retsinformation, hvor de stadig juridisk gyldige dele af Danske Lov er angivet: <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/1683/11000>)

Med Grundloven får vi ytringsfrihed, og så er der fri bane for allehånde ytringer. Og i min barndom og ungdom fra de glade tressere og til multikulturen slog igennem, har meget af dansk åndsliv bestået i spot og skænden, provokationer og tabunedbrydninger, jo mere krænkende, des bedre. Ingen gik under radaren: religion og sex var yndede områder for at krænke stemningen, ja, det blev anset som frigørende.

I dag er vi i en anden situation. Ytringsfrihed kan være dødsensfarlig. Den skal afmåles i voldsom grad. Ellers skal man have sikkerhedsvagter.

Og i dag bearbejdes sindet igen, ethvert ungt menneske advares om at ytre sig krænkende, og det er læres instinktivt, når sanktionerne er åbenlyse.

Vi taler afdæmpet om mange ting, advarer om at udtale sig offentligt, og slet ikke på sociale medier, forsigtighed er forholdsreglen. Vi er ved at

være tilbage til religionskrigenes tid, hvor man vidste, at religion var en sprængfarlig dynamit, som der ikke måtte tales hadskeligen om.

Og Jesus minder os i dag om, at vi ikke kan skille det indre og det ydre menneske. Alt andet er skin og bedrag og farisæisme. Vi frelses ikke af ydre gerninger, men af hvad vores ånd siger og udtrykker.

Vi er ét, i det vi tænker og i det vi gør.

AMEN